

ANN. XXII - N. 134

MM. JULIO et AUGUSTO

AN. D. MCMLII

S U M M A R I U M

Pueri in Palaestra ludunt,	<i>Vidal, Augé, Elcano, Alonso</i>
Thesaurus Linguae Latinae,	<i>Jiménez</i>
Nomenclatura vestiaria,	<i>Holzer</i>
Cursus Gymnasticus,	<i>Mir</i>
Certamen Capitolinum III.	
Conjectanea Graeca,	<i>Orth</i>
Commercium epistulare,	<i>Avenario, Holzer</i>
Nova et Vetera, •	<i>González</i>
Bibliographia,	<i>González, Bellet, Severinus, Molina</i>
Compositiones Vertendae.	

Pueri in Palaestra ludunt

Mariae sunt meae rosae

*Mater, hoc mensi volo, quo jucundos
Delicatos dant rosa flosque odores,
Et tibi rosas dare quae meo horto
Perbene legi.*

*Offero simul tibi, Mater, hortum
Liliis cordis sine labe plenum,
Candidi sicut pueri, rosisque:
Accipe, Mater.*

JACOBUS VIDAL GARCÍA
e V Latinitatis cursu. — Cehegin

Accipe, Mater

*Molle cor Matris, studiosa Virgo,
Roscidos flores nitidos et albos
Offero laetus teque, Mater, oro:
Accipe carmen.
Carmen excultum tenerumque, Virgo,
Candidum pectus calidumque praebet,
Blandula, o Mater, mihi quaeso dona
Lumen amoris.*

M. AUGÉ, C. M. P.
e V Latinitatis cursu. — Barbastris

Pastor

*Sibilus, pastor, tener atque mollis
Creditos agnos in ovile ducit
Perditum portans umeris, acutis
Sentibus agnum.*

ELCANO, C. M. P.
e V Latinitatis cursu. — Barbastris

Somni interpretatio

Plato, vir singulari et ferme divino ingenio, scriptum reliquit Eudemum a Cypro, familiarem suum, cum iter in Macedoniam faceret, provectum esse Pheras, quae erat nobilis illius temporis civitas Thessaliae et dominatu a crudeli Alexandro tenebatur; in illo oppido ita graviter aegrum fuisse ut omnes medici diffiderent; in quiete juvenem egregia facie visum dixisse perbrevis fore ut convalesceret et paucis post diebus crudelis Alexander interiret et ipse Eudemus domum post quinque annos rediret. Atque ita scribit Plato consecutum esse et Eudemum convaluisse et caesum esse tyrannum a fratribus uxoris suae, illum autem quinto exeunte anno, cum illi esset spes ex illo somnio a Sicilia in Cyprum redeundi, cecidisse dimicando apud Syracusas, ex quo illud somnium esse ita expositum ut cum animus excessisset Eudemi ex corpore, in suam domum rediisse videatur.

GEORGIUS ALONSO, C. M. P.
Villae Rosarit in Argentina

PALAESTRA LATINA

PRETIUM SUBNOTATIONIS ANNUAE: 20 pesetarum in Hispania et America. 25 pesetarum in reliquis civitatibus.
Pretium mittatur oportet ad Administratorem: Lauria, 5, Apartado 1042, Barcelona.
Scripta ad Moderatorem: Conde, 2, Barbastro (Huesca)

Thesaurus Linguae Latinae

Neminem fore credo mediocriter in lingua Latina versatum, quin de hoc ladauto *Thesaur*o, consilio et auctoritate Germanicarum Academiarum edito, quidquam saltem audierit. Est enim maximus in lexicographia Latina conatus, quod ego sciam.

Post diutina tentamina et labores plurimos tandem anno 1.900 volumen primum prodibat et, quanquam spes erat intra quindecim annos opus omnino perficiendi, tantae molis erat negotium susceptum et tantae rerum perturbationes obortae, ut post annos quinquaginta opus vix dimidiatum invenias.

Cum vero de re agatur haud parvi momenti, nonnulla placuit lectoribus forte ignota aut minus cognita referre de exordio, ratione operis, moderatoribus et conscriptoribus hujus *Thesauri*, de ejusdem vicissitudinibus et sede.

1. *Exordium Thesauri*

Fridericus Augustus WOLFIIUS primus in Germania agitavisse fertur consilium de novo Latinae Linguae Thesaurio Gesneriano et Forcelliniano locupletiore ordinando, qui non modo omnia vocabula complecteretur, sed etiam unius cujusque ab origine ad exitum vocabuli vitam ex temporum rerumque mutationibus a primis scriptoribus explicatam et enucleatam traderet. Quod consilium ad praxim reducendum sibi proposuerunt anno jam 1.857 Fridericus RITSCHL Bonnensis, Carolus HALM Monacensis, Alfridius FLECKEISEN Francofurtanus. Sed vix ratio operis statuta erat muneraque inter sodales distributa, cum inopia rei pecuniariae prohibuit ne susceptum opus ulterius prosequi posset. Nequaquam vero omnino desperandum erat. Remanebat enim et in annos augebatur *Thesauri* novi vetus ac vehemens desiderium.

In primis Eduardus WOELFFLIN, qui Halmo Monacensi successerat, pristinam spem restituit. Causam quoque Ritschelli suscepit eo tempore Martinus HERTZ Vratislaviensis. Denique anno 1893 ad finem vergente, in conventu philologico Francofurti habito, cui adfuit Theodorus MOMMSEM, pacta est societas ad novum «Thesaurum» perficiendum. Huic societati nomen dederunt Academiae Germanicae primariae, quorum legati fuerunt Hermanus DIELS et Udalricus WILLAMOWITZ Berolinenses, Fridericus LEO Gottingensis, Otto RIBBECK et post ejus obitum Carolus BRUGMANN Lipsienses, Eduardus WOELFFLIN Monacensis, Gulielmus HARTEL Vindobonensis. Ad ordinandum «Thesaurum» cooptatus est praeterea Franciscus BUECHELER Bonnensis.

2. *De ratione operis*

Omnes ad negotium «Thesauri» magno ardore se accinxerunt, conscii momenti et laboris rei susceptae. Atque in primis cura fuit de schedarum seu chartularum transcriptione, quae in magno archivo Monacensi in posterum servarentur. Colligenda erant omnia vocabula, quae in Latinis scriptoribus ante Antoninos continentur, idque magna diligentia et sollertia ex optimis et fidelissimis editionibus excerpta et exscripta. Neque verba tantum erant transcribenda, sed et contextus. Immo transcriptio haec non semel tantum, sed semel iterumque.

Unde curandum erat primum de editionum selectione. Labor quidem arduus, qui tamen levior factus est opera et studio clariorum tum Germanicorum tum aliorum populorum philologorum.

Editionibus criticis statutis, juvenes conscriptores ad schedarum transcriptionem operam praestiterunt. Post aliquot annos plus deciens centena milia octodeciens ducta schedarum in archivo generali reposita sunt.

Jam vero ad confectionem dictionarii perventum erat. Huic labori praeerat moderator seu praefectus «Thesauri», qui coadjutores seu conscriptores designabat Germanos seu exteros.

Conscriptor, ut munus suum accurate perficeret, debebat:

- a) schedas colligere quae in archivo asservarentur;
- b) singulas conferre cum editione critica, ne forte quid immutatum esset;
- c) studia seu commentationes, quae his temporibus essent editae, recognoscere;
- d) schedas juxta varios vocis sensus scriptoresque ordinare;
- e) vocem de qua agebatur collustrare adnotationibus etymologicis, orthographicis, semanticis, romanis.

Quae omnia, priusquam prelo committantur, ut a praefecto seu moderatore probentur, opus est ut regulas conscribendi et subsignandi ad amussim serventur foliaque adversaria, a duobus vel tribus iudicibus recognita, semel iterumque in melius corrigantur, ita ut opus omnibus numeris perfectum remaneat.

3. *Moderatores et conscriptores*

Mentionem supra fecimus clariorum virorum qui operam dederant incepto operi. Sub finem transacti saeculi foedus cum Teubnero Lipsiensi bibliopola pactum est de novo «Thesauri» edendo. Tunc rector seu moderator operis creatus est Fridericus VOLLMER, qui, omnibus aliis officiis relictis, Bruxellis Monachium petit, ut editionem «Thesauri» curaret ac moderaretur. Habuit praeterea juvenes adjutores, quos inter memoria dignus est Oscar HEY «Thesauri», secretarius. Ceterorum exstant nomina in vol. III quod anno 1905 edi coeptum est: Georgius KEMPF, R. MULLER, Augustus ZIMMERMANN, Alfridius GUDEMANN, Curtius WULFF.

Postea moderatoris officium transiit ad Ernestum LOMMATZSCH et ad Maximilianum IHM, qui alteram operis partem ordinandam et corrigendam suscepit. Hic, postquam in universitatem Halensem advocatus est, successorem habuit Bertoldum MAURENBRECHER.

Opificum collegium per annos 1907-1909 auctum est, sodalibus Johanne B. HOFMANN, Friderico REISCH, Aloisio WALDE, Georgio DITTMANN.

Jam ad vol. VI ventum erat, cujus pars prima annis 1912-1916 prodibat pars vero altera quae a littera G incipit, non nisi annis 1925-1934 sub regimine M. LEUMMANN, quem, quaternionibus septem confectis, secutus est O. HEY in munus moderatoris. Tertia pars hujus vol. VI ad annos 1936-1942 procrastinata est. Huic praefuerunt primo Georgius DITTMANN, deinde Henricus HAFFTER, postea Gulielmus EHLERS, cui in bellum profecto successit Joh. RUBENBAUER.

Tunc temporis notas etymologicas suppeditabat J. B. HOFMANN, romanicas Gulielmus MEYER-LUEBKE. Opem quoque praestiterant inter alios variis temporibus W. M. LINDSAY professor Andreopolitanus Britannorum et Max. NIEDERMANN, rector Universitatis Neocomensis Helvetiorum, J. SUENNING Upsalensis, Ludovicus CASTIGLIONE Mediolanensis, C. Díaz in Compostellana Universitate professor.

4. De Thesauri vicissitudinibus et sede

Consilium perficiendi opus intra quindecim annos, ut erat constitutum, et moles tanti operis vetuit et rerum temporumque perturbationes. Primum, alterum, tertium volumen ab anno 1900 ad annum 1912 majori mora in dies prodibant. Deerat pecuniarum copia, deerant experti viri.

Sed tum revera labores «Thesauri» detineri coepti sunt, cum atra bella universam fere Europam caedibus, excidiis, ruinis impleverant. «Thesaurum» in tantas angustias perductum esse dixeris, supra omnium spem procrastinari videretur. Itaque vol. V quod anno 1910 edi coeptum est, anno 1949 nondum ad finem deductum erat. Eo tempore fasc. XII prodibat verba ab «*expono*» in «*expecto*» complectens. Tamen prodierant quoque vol. III quinqué primi fasciculi usque ad vocem «*mercor*».

Annis 1907-1913, mutato consilio de nominibus propriis a ceteris vocabulis segregatis edendis, prodit volumen alterum onomasticum, in quo continentur nomina propria quorum prima littera est «*c*». Reliqua nomina propria a litteris «*a*» et «*b*» incipientia, quae cum appellativis conjuncta leguntur consilium est comprehendi in primo onomastici volumine. Adde difficultatem haud parvam, quae orta est ex eo quod sedes Monacensis, post ultimum exitiale bellum, restat a bibliopola Lipsiensi sejuncta, ideoque cura corrigendi edendos fasciculos eosque editos ad socios mittendi fit difficilior et tardior.

De hoc tamen Deo gratias agendum est, quod in tot tantarumque aedium ruinis quibus Monachium fere fractum dirutumque videtur in ultima fera et horrenda hominum contentione, sedes Thesauri incolumis evasit. Ibi nunc (*München 2 (13 b) Arcisstrasse*) sub Hofmann, indefesso sene et Ehrlers claro viro, renovatis viribus, laborant coadjutores «Thesauri» quinque Germani, duo Helvetii, ex Hispania et Hollandia singuli. Liceat mihi votum expromere ut pax, quae alit artes animosque refovet, diutina, firma, suavis nobis arri-deat, namque ea favente hic totius linguae Latinae Thesaurus, sapientium indefensi laboris monumentum, cito citius fine coronatus patebit.

J. JIMÉNEZ, C. M. F.

Nomenclatura vestiaria ⁽¹⁾

raglán	Raglan	<i>ependytes raglanianus</i>
(Chambers's Twentieth Century Dictionary of the English Language ed. Rev. Thomas Davidson London 1901, p. 764 sub voce Raglan, ubi haec leguntur: Raglan, n. s. loose, widesleeved overcoat. From Lord Raglan (1788-1855), commander of the English forces in the Crimea). Quae vox mihi tolerabilis videtur, quia etiam apud veteres ejusmodi vocis formatio exstat: cinctus Gabinianus).		
abrigo ancho de deporte sin cinturón	Slipon	<i>epitogium superstrinctorium</i>
guardapolvo	Staumantel	<i>epitogium pulverarium</i>
Ulster, abrigo cruzado	Ulster	<i>superindumentum ultonianum</i>
(Ulster Hiberniae provincia, unde nomen).		
abrigo, sobretodo	Ueberzieher	<i>superindumentum</i>
34 hongo (sombrero)	Melone	<i>galerus durus aut rigidus</i>
35 muestra	Muster	<i>designatio, descriptio</i>
36 elástica (jersey)	Pullover	<i>striga lanca</i>
37 chaqueta, americana	Rock	<i>racana, racbana, racena, raga, raga</i>
levita	Gehrock	<i>vestis forensis, synthesis praefectoria, supravestis</i>
falda, faldón	Rockshoss	<i>scutula seu lucinia caracallae</i>
saco, traje de americana	Sakko	<i>raca saccina</i>
38 capa	Shaube	<i>mantum amplum</i> [nianum)
39 cuello de Schiller	Schillerkragen	<i>peritrachelium schillerianum</i> (Byro-
cuello de traje de marino	Matrosenkragen	<i>peritrachelium more nautarum</i>
40 smoking	Smoking	<i>vestis aut synthesis fumatoria</i>
41 chaqueta de punto (elástica en forma de chaqueta)	Strickjacke	<i>sagus acubus textus</i>
chaleco de punto (elástica que se abrocha por delante, pero no tiene el escote de la Strickjacke)	Strickweste	<i>thorax acubus textus</i>
42 sweater, elástica	Sweater	<i>endromis manicata, chirodota lusoria</i>
43 tricot	Trikot	<i>macula, peborale e maculis, thora-</i> [cium e maculis
44 jubón	Wams	<i>dalmatica, bambasium, ml.</i>
45 chaleco	Weste	<i>thorax</i>
» de una serie de botones (en el [medio)	» einreihig	» <i>uno globulorum ordine</i>
» de dos series de botones (a los [lados)	» zweireihig	» <i>binis globulorum ordinibus</i>
46 uniforme	Uniform	<i>vestis uniformis, synthesis formalis</i>
chaqueta de uniforme	Uniformrock	<i>tunica formalis</i>
guerrera (chaqueta ordinaria que llevan los militares cuando trabajan o están en el frente)	Feldbluse	<i>tunica campestris</i>
americana	Litewka	<i>tunica polonica</i>
... (pedacito de tela doblado que llevan algunos uniformes en el hombro y que se abrocha de ordinario con un botón)	Schulterklappe	<i>penniculus umeralis</i>
espaldar, espaldilla, hombrera	Schulterstücke	<i>insignia umeralis</i>
	Spiegel	<i>speculare</i>
galón (cinta que se aplica a algunas prendas de vestir, como adorno)	Tresse	<i>limbus, patagium</i>

(1) Cf. fasc. 132, p. 148.

Cursus Gymnasticus

EL LAZARILLO ¹⁾ DE TORMES ²⁾

Salimos ³⁾ de Salamanca, y, llegando ⁴⁾ a la puente, está ⁵⁾ a la entrada ⁶⁾ della ⁷⁾ un animal de piedra ⁸⁾, que casi tiene forma de toro ⁹⁾, y el ciego ¹⁰⁾ mandóme que llegase cerca del animal e, allí puesto ¹¹⁾, me dijo ¹²⁾: «Lázaro, llega el oído ¹³⁾ a este toro e oirás ¹⁴⁾ gran ruido ¹⁵⁾ dentro de él». Yo ¹⁶⁾ simplemente ¹⁷⁾ llegué creyendo ¹⁸⁾ ser ansí. Y, como ¹⁹⁾ sintió ²⁰⁾ que tenía ²¹⁾ la cabeza par de ²²⁾ la piedra, afirmó recio ²³⁾ la mano y dióme ²⁴⁾ una gran calabazada ²⁵⁾ en el diablo del toro ²⁶⁾, que ²⁷⁾ más de tres días ²⁸⁾ me duró el dolor ²⁹⁾ de la cornada y díjome: «Necio ³⁰⁾, aprende ³¹⁾: que el mozo ³²⁾ del ciego un punto ha de saber más que el diablo ³³⁾». Y rió mucho la burla ³⁴⁾. Parecióme que en aquel instante ³⁵⁾ desperté ³⁶⁾ de la simpleza ³⁷⁾ en que como niño ³⁸⁾ dormido estaba ³⁹⁾. Dije entre mí ⁴⁰⁾: «Verdad dice ⁴¹⁾ éste, que me cumple ⁴²⁾ avivar el ojo ⁴³⁾ y avisar ⁴⁴⁾, pues solo soy ⁴⁵⁾, y pensar cómo me sepa valer ⁴⁶⁾».

(*La vida de Lazarillo de Tormes*, Espasa-Calpe, pág. 76)

VERSIO LATINA

Salmantica excedentes pontem attigimus, in cuius aditu animal lapideum, taurum fere simulans, prostat; tunc vero caecus me propius ad animal accedere iussit; ibi ut constiti, «Lazare, inquit, tauro aurem admove magnumque intus strepitum percipies». Quod ita esse ratus, ingenuè ad illum accessi; cum autem caput ad lapidem appositum intellexit, manum acriter premens, caput in illam tauri pestem valido ictu impexit, ut cornus percussione tres amplius dies laboraverim; et, «illud tene, inquit, stultum caput, caeci ductorem ipso diabolo callidiorem esse oportere»; ac mirum de ludibrio edidit risum. Tunc denique ab illa animi simplicitate in qua, ut puer, obdormieram, excitari visus sum, ac mecum ipse sic locutus: «Profecto ita res est, meque oportet oculos aperire et cautiorem esse — nam unus solusque sum — et, quo modo ex negotiis me expeditam, cogitare».

COMMENTARIUM

1) **Lazarillo**: *ductor*. Cfr. «*Ductor itineris hujus*» (Liv. 1, 28, 6); ac meliore ratione, ut videtur, *dux*: «*Duces impietatis*» (Cic. *Amic.* 12, 42). «*Eunti ipse ducem dederat*» (Ovid. *Metam.* 6, 324).

2) **de Tormes**: *Termes*, quae tamen vox apud antiquiores Latinitatis scriptores non invenitur (cfr. *Lexique de Géographie Ancienne*, M. BESNIER, Paris, s. v.). Hic tamen genitivus Hispanicus neque genetivo neque ablativo Latino posse efferi videtur; sed ex ipsa Latinitatis indole adjectivum *Termensis* producendum; converte igitur: «*Caeci dux Termensis*».

3) **salimos**: *excedere, excedere ex*. «*Gallia excedere*» (CAES. B. G. 7, 66, 4); «*Comitati eos ex civitate excesserunt*» (CAES. B. G. 6, 8, 9).

4) **llegando**: *attingere* «*speciatim ponitur de iis, qui in locum aliquem perveniunt*», (FORCELLINIUS, s. v.). «*Britanniam attigit*» (CAES. B. G. 4, 32, 2).

5) **está**: *prostare*. «*Loco verbi esse, Latini eleganter usurpant verba significationis presis definitae...*» (ISSELÉ, *De Latinorum sermone* n. 150).

6) **entrada**: *introitus, aditus*. «*Omnes introitus erant praeclusi*» (CAES. B. G. 5, 9, 5).

•Quae aditum habere nullum potest in urbem, in forum» (Cic. *De fin.* 4, 9, 21).

7) **della**: animadvertit conversionem in relativum, cuius ope orationes artius copulantur.

8) **de piedra**: *lapideus*; cfr. «pons, suggestus *lapideus*, mortarium *lapideum*», cet.

9) **que casi tiene forma de toro**: *taurum fere simulans*; *simulare*: «Hic ego vellem habere Homeri illam Minervam *simulatam* Mentori [=quae Mentoris se similem fecerat, FORCELLINIUS, s. v. »] (Cic. *Att.* 9, 8, 2); vel *ad similitudinem tauri effectus*; cfr.: «Id ad similitudinem panis efficiebant» (CAES. B. C. 3, 48). — Nota in struenda oratione Latina formas verborum Hispanicorum esse permutatas (*salimos - llegando*: *excedentes - attigimus*), ac pariter varia illa subjecta Hispanica (*salimos - está un animal - el ciego mandóme*), quae rectum orationis sensum et cursum latine perturbarent.

10) **y el ciego**: aptiorem conficies orationem si varias propositiones primum interpolationis signo separaveris, deinde ope conjunctionum *tunc vero* conjunxeris.

11) **e allí puesto**: *ibi ut constiti*.

12) **me dijo**: *inquit*, quod verbum, interpositum inter orationem directam pro *dixit*, *respondit*, saepe adhibetur; *ait* fere in oratione indirecta usurpatur: «Aristoteles *ait* hominem ad intellegendum et ad agendum esse natum» (Cic.).

13) **llega el oído**: *admovere aures*, (Cic. *Orat.* 2, 36, 153). «Applicet aures» (HORAT. *Carmen Saec.* 71). «Praebere aures» (LIV. 38, 53). «Ut praebat aures» (HORAT. *Sat.* 1, 1, 22).

14) **oírás**: *percipere* (translate). «*Percipite*, quaeso, diligenter quae dicam...» (Cic. *Cat.*, 1, 11, 27). «Quod neque oculis neque auribus, neque ullo sensu *percipi* potest» (Cic. *Orat.* 2, 8).

15) **ruído**: *sonitus, strepitus*. Encliticam -*que* conclusionem inducit aut rationem seu causam, aut, compendii instar, sententiam universalem» (ISSELÉ, *De Latinorum sermone*, 254, n. 2, c; CUPAIUOLO, *La versione latina*, pag. 33, 22) (Cfr. «Undique ad inferos tantundem viae est. Totaque de ratione humationis unum tenendum est» (Cic. *Tusc.* 1, 43, 104).

16) **yo**: cum oratione superiore melius conjunges et *quod* relativum usurpabis.

17) **simplemente**: *ingenue*. «Aperte atque *ingenue* confitebar» (Cic. *Fam.* 5, 2, 2).

18) **creyendo**: *ratus*. «Nos abiisse *rati* et vento petiisse Mycenae» (VIRG. *Aen.* 2, 25).

19) **y como**: *cum autem*. «*Autem* differt a *vero*; particula enim *vero* animi persuasionem significat ideoque semper aliquid affirmat, sed *autem* nullam prorsus animi persuasionem significat, sed eo tantum modo tendit ut alterum e regione alterius ponat». FORCELLINIUS, s. v. *autem*, Homonym.; cfr. etiam ISSELÉ, 265).

20) **sintió**: *percipere, intellegere*.

21) **que tenía**: commuta in verbum pressius rem significans: *apponere*.

22) **par de**: *ad (juxta)*.

23) **afirmó recio**: *manum vehementer, acriter premere (imprimere)*.

24) **dióme... en**: *impingere in*.

25) **una gran calabazada** [=golpe dado con la cabeza]: *caput valido ictu (impingere)*; aptius sic vertes quam per *ictum capitis*.

26) **el diablo del toro**: *tauri pestis*; ut translatio quodam modo dicamus ex Cicerone, *Sext.* 14, 33.

27) **que**: hanc esse particulam consecutivam animadvertite.

28) **más de tres días**: *amplius tres dies*. De voce *amplius* sic Forcellinius: «Saepissime conjungitur cum numeralibus adjectivis et aequae ac *plus* majorem gradum significat et orationis membrum quodammodo sustinere videtur» s. v. § 3; profertur vel ablativo: «*Hora amplius* jam in demoliendo signo moliebantur» (Cic. *Verr.* 2, 4, 43, 95); vel accusativo et fere numeralibus *subsequitur*: «*Duas amplius horas* dubium certamen sustinere» (LIV. 36, 38).

29) **me duró el dolor**: *laborare (ex)*. «Morborum aliquo *laborat*» (Cic. *Fin.* 1, 18, 60). «Cum *ex* renibus *laboraret*» (Cic. *Tusc.* 2, 25, 60).

30) **necio**: ex festiva stili narratione *stultum caput* usurpari potest; cfr. «Interdum *caput* pro homine ponitur etiam joculariter». *Ridiculum caput!* (TER. *Andr.* 2, 2, 34). *Festivum caput!* (TER. *Adelph.* 2, 3 8) (FORCELLINIUS s. v. *caput*, II, b).

31) **aprende**: *tenere*. «Ponitur saepe pro

intelligere, scire, videre, intendere, sapere: nam qui intelligit, rem animo quasi arripit vel occupat» (FORCELLINIUS, s. v. II, 3), «Nunc ego *tenco*, nunc ego scio quid sit hoc negotium» (PLAUT. *Capt.* 3, 5, 39).

32) **mozo:** *dux, ductor.*

33) **un punto ha de saber más...:** *callidiorē ipso diabolo esse oportere:* locutionis Hispanicae sensus hic videtur esse.

34) **rió mucho la burla:** cfr. «Memini . . . *miros risus nos edere*» (Cic. *Q. Fr.* 2, 9, 2).

35) **en aquel instante:** *tunc denique*, quibus particulis sequentia superioribus copulantur.

36) **desperté:** *excitari, expergisci.* «Quaeso ne me e somno excitetis. (Cic. *Rep.* 6, 12; *Phil.* 2, 68).

37) **simpleza:** *animi simplicitas, ingenitas.*

38) **como niño:** *puer, pusio.* «In illo libro pusionem quendam Socrates interrogat quaedam geometrica de dimensione quadrati. Ad ea sic ille respondet, *ut puer*» (Cic. *Tusc.* 1, 24, 57).

39) **dormido estaba:** *obdormire, obdormiscere.* «Endymion nescio quando in Latmo obdormivit; nondum, opinor, est experrectus» (Cic. *Tusc.* 1, 38, 92).

40) **dije entre mí:** *loqui secum.* «Quae (vox) declarat illum... in solitudine *secum loqui solitum*» (Cic. *Off.* 3, 1, 1).

41) **verdad dice:** «Res sic se habet» (Cic.); «Se isto modo res habet» (Cic.); «Ita profecto se res habet; ita prorsus» (Cic.); «Scilicet ita res est» (PLAUT).

42) **que me cumple:** *opus est.*

43) **avivar el ojo:** *acriores oculos ad omnia adjicere, acrioribus oculis intueri.* «Rerum naturam velut acrioribus mentis oculis intueri» (COLUM. *R. R.* 3, 8, 1); etiam *aperire oculos:* «Cotidie non desinis in viam me veram inducere, et *oculos* mihi *aperire*, ut vulgo dicitur» (M. AUREL. ad Front., cfr. FORCELL. s. v. *oculus*).

44) **avisar:** *cautiorē esse; cauto opus esse* (PLAUT).

45) **solo soy:** *unus solus.* «Additur [adjectivo *unus*] et *solus* aut *modo*, *tantum* item ad majorem vim» FORCELL. s. v. *unus*). «*Uno illo solo* antistite sacrorum dissidente» (Cic. *Harusp. Resp.* 1).

46) **cómo me sepa valer:** *quo modo ex negotiis me expediam;* cfr. «Videte in quot se laqueos induerit, quorum ex *nullo se* unquam *expediat*» (Cic. *Verr.* 2, 42, 102), «*Quo modo hac me expediam turba?*» (TER. *Adelph.* 4, 4, 5).

J. M. MIR, C. M. F.

Certamen Capitolinum III

Exitum *Certaminis Capitolini III*, die Urbis natali, in aedibus Capitolinis, Civitatis Magister, a. d. XI Kal. Majas renuntiavit. Latini sermonis studiosi viri ex pluribus civitatibus, ex Italia, Gallia, Helvetia, Britannia, ex Foederatis Civitatibus Americae, ex Columbia ad Certamen contenderunt.

Certaminis praemium — argenteum sigillum, lupam Capitolinam imitatum, cui sigillo Summus litterarum artiumque liberalium Curator quinquaginta denariorum Italicorum milia adici jusserat — Professori Aloisio Guerccio, Salernitano est attributum.

Alterum praemium — argenteus nummus Capitolii imaginem referens, cui adjecta viginti quinque milia denariorum Italicorum sum-

ma — Professori Johanni Ambrosi, Perustino constitutum est.

Digni habitus sunt qui laude ornarentur Professores Carolus Grassi, Jos. Morabito, Stephanus Ranzl.

Scriptorum opuscula judicaverunt P. Victor Genovesi, S. J. (Praeses), Prof. Honoratus Pescari (a Summo litterarum artiumque apud Italos Curatore delectus), Prof. Aurelius G. Amatucci (a Civitatis Romanae Magistro delectus), sen. Prof. Quintus Tossati (Institutii Romani studiis provehendis Praeses), Prof. Guerrinus Pacitti (ab actis).

IV Certamen indicitur; cujus leges in proximo fasciculo edentur.

Conjectanea Graeca

I. *Ad Marcum Aurelium* εἰς ἑαυτὸν, — Marcus Aurelius imperator Romanus (161-180) ultimis annis vitae expeditionibus absumptae cotidie fere, ex libris veterum et recentium philosophorum, observationes ad semetipsum sustentandum et consolandum excerpsit. Illae animadversiones, Marco mortuo, duodecim libris a philosopho, imperatoris comite contractae in lucem prodierunt; a permultis lectitatae ac saepissime descriptae tandem non parum formae verborum genuinae perdidit. Quapropter textus memoriae hujus scriptoris Augusti Antonini majore diligentia creberrime potest corrigi; hoc loco duo tantum menda tollere studeo.

III 3, 5 Δημόκριτον δὲ οἱ φθῆρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι θῆρες ἀπέκτειναν. «Democritum quidem pediculi, Socratem autem aliae bestiae (θῆρες = homines adversarii) sustulerunt». Numquam enim antiquis litteris Socrates pediculis periisse narratur, id quod magno argumento ad hunc locum emendandum est. Marcus Aurelius Socratem non pediculis, sed aliis bestiis, quae nihil nisi illi tres accusatores senis Atheniensis intellegi possunt, mortuum esse non ignoravit; isti quidem bruti saevique ut bestiae egerunt, Socratem persecuti accusaverunt, capitis damnarunt. Aurelius hos duos philosophos inter se ita opposuit, ut Democritum philosophum naturalem et physiologum veris animalibus interemptum, Socratem autem sapientem monitorem hominum et φιλόανθρωπον per homines bestiarios occisum faceret; auctor metaphora (θῆρες) ad istos persecutores Socratis merito notandos optime usus est; talis metaphora eadem jam apud Euripidem in Oresta 1272 occurrit. Necessitudo quaedam palaeographica et phonetica intercedit praeterea inter φθῆρες et θῆρες; quo fit ut facile ille jocus scribae stupidi bis φθῆρες exarantis emendetur. Sic oppido imperatoris distinctio inter crudelitatem naturae et malignorum hominum scribendo φθῆρες... θῆρες declaratur.

Deinde XI 1, 3 ἔτι δὲ (scilicet ἡ λογικὴ ψυχὴ) περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενόν καὶ τὸ ὄχημα αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει;.. «(anima ratione praedita) etiam totum mundum et illud, quod mundum circumdat, vacuum et firmamentum (=stabilimentum = ὄχημα) mundi circumgreditur atque in aevi immensitatem se extendit et regenerationem omnium rerum periodicam complectitur...».

Hoc loco de mundo agitur, qui primo universe ὁ ὅλος κόσμος nominatur et tum in duas partes contrarias relativasque: τὸ κενόν et τὸ ὄχημα secernitur. ὄχημα vocabulum poëticum praecipue ab antiquissimis auctoribus adhibetur; cf. EURIPIDES, *Iphig. Taur.* 410; EURIP., *Troad* 884 Ut porro ex opere, quod Hermanus Diels composuit et inscripsit «Die Vorsokratiker», II (Berolini 1935 edit. quinta) 67, 28 apparet, talis oppositio, qualis est κενόν et ὄχημα, re vera apud Diogenem Apolloniatem invenitur; inde existimare licet Marcum Aure-

lium hoc loco cujusdam partis libri illius Diogenis mentionem fecisse. Et equidem opinor hoc fragmentum cosmologicum ex Diogene sumptum pertinere usque ad verba imperatoris τῶν ἑλλων ἐμπεριλαμβάνει. Injuria σχῆμα scribae pro ὄχημα posuerunt, lectione ὄχημα difficiliore neglecta, qui loco ο simpliciter ο sistebant. (sequar) EMIL ORTH

Commercium epistulare

Andrae Avenario, presbytero S. V. D. colendo Josephus Holzer sal. plur.

Paucis abhinc hebdomadis Mirus noster epistulam tuam prid. kal. dec. ex urbe datam ad me transmisit. Ad cujus calcem Mirum certiore fecisti me mihi nomen Xylandri imposuisse. Feceram sane id aliquando ardore raptus juvenili. Verumtamen cum me quidam in virorum circulo corripuerat, quod me alienis ornarem pennis nomine belli ducis affectato, tum ego: «Habeat sua sibi Xylander, dux belli ille Austriacus, mihi ignotus. Ipse sequor morem Xylandri humanistae, cujus ne nomen quidem tibi notum est, ita videtur saltem, nedum vita et res gestae». Qua tamen interpellatione atque objurgatione iniqua effectum est, ut Xylandro abdicato me, cum sim omnino ligneus, fecerim interdum per jocum *Ligninum*.

Equidem ipse, postquam a. MCMXXXIII vulnere quintum in Russia excepto missionem causariam accepi, de «internubio» diu mediatus «consortionem conjugii» facere ausus sum. Quam tamen dictionem non significantiorem esse puto «internubio» quod magis arridet quam Romani «conjugium per stirpes», germanice *Sippenehe*. Sed mittamus illa. Satis disceptatum est. Viderint interim sapientiores, nobis «internubio» contentis.

Jam venio ad ea, quae habet epistula de re rationaria nomina.

1) «discriptio computationum et nominum»: bene. —Ipse ponerem perspicuitatis causa «computuum», etsi haec vox est posterioris aetatis et labantis Latinitatis.

2) «mensæ perpetuae calculationis», 3) «mensae pecuniae collatae»: nihil habeo melius.

4) «tituli pecuniarii»: bene. 5) «effectiva»: Adde «pecunia», ut tollatur confusio. 6) «bibliopolium»: Cur non dicis «librorum redemptura» aut «officina libraria»? 7) «periodica liberae venditionis». 8) «periodica venditionis tributariae»: Cum omnis negotiatio constat ex empto et vendito, ut ait Seneca, etiam sub numeris 7 et 8 «negotiationis» et «permutationis» bene audiant. 9) «cessatae pensiones sortium» ipse: «expunctae pensionum sortes». 10) «debita productae, exiguae diei»: Ipse dicerem «debita longinquo», «propinque solvenda».

11) «pensiones redhibitoriae»: Nonne revera sunt usurae, quae ex pecu-

nía in instituto quodam collocata percipiuntur? Qua de causa nominarem «usurae pensionum», «fenera ex pensionum solido», «pensiones usurariae». 13) «ratio sumpturaria»: *Etat* in genere: «rationarium»; nostro loco: «rationarium sumptuum», si in antecessum fit: «sumptuum aestimatio», «praesumptio futuri accepti et expensi». 14) «consortium sponsionis partitae»: Laudo proboque. 15) «cuncta onerum»: Tacitea dictio, qualem in sermone tecnico repudio. Ipse: «onerum complexio». 16) «rationes perscriptae»: bene. 17) «debita activa»: Quid non «pecuniae creditae», debita in nominibus, «nomina non expuncta», «debita non dissoluta»? 19) «transferenda, translata»: adde «summa». 20) «transcriptiones»: aliud non praesto est. 21) «bilancia», cet. Dic «bilanx». 22) solidum: est «capitale», «sors», non «reliquum» aut «residuum». quod acceptorum et expensorum exaequatione efficitur. Adhibe «residuum», aut «reliquum». 23) *Umsatz*: «permutatio aut ratio negotialis» mihi est in usu. «Motum» adhibens nimis dedisti sermonibus romanis, si recte vidi. Fortasse vel a parte stas meliore. Accipe porro ulteriora: A) *Umsatzgüter*: «bona negotialia», B) *Umsatz der Passiva*: «negotialis ratio s. permutatio pecuniarum debitarum», C) *Ums. der Aktiva*: «negotialis ratio s. permutatio pecuniarum creditarum», D) *Ums. des Aufwandes*: «negotialis ratio s. permutatio sumptuum», E) *Gesamtumsatz*: «summa negotiationum aut permutationum, complexio rationis negotialis, orbis permutationum», F) *Umsatzsteuer*: «tributum e permutatione negotiali, tributum rerum venalium».

Ad finem veni. Rursum cognovi satis vehementer e vocabulorum elencho, quem attuleras, quanta urgeret dictionarii de rebus et argentaria et rationaria necessitas. Ejusmodi quidem indicem ut concinnaret, Institutum Studiorum Romanorum, quod est Romae, consilium cepisse in actis diurnis legi, sed propositum illud in effectum perductum esse non videtur. Sic grande illud opus —an dicam onus?— opus igitur explendi lacunam, quae est in usitatis lexicis, nostris umeris est impositum.

Proinde carpamus dies, quos dat Deus, ut ea, quibus maxime indigemus, vocabula fingamus, ne saeculis venturis desit ad latine loquendum et scribendum vocum thesaurus necessarius. — Modo video me numerum 12, qui «securitates» continet, praeterisse pro mea negligentia. Extermina «assecurationes», quas libenter mittamus, quia eis non indigemus, atque omnia optime composita sunt. Quandoquidem de securitate sermocinamur, appono pro *Haftpflichtversicherung* «securitatem sponsionis civilis»; addo: «securitatem de vita, contra casus, c. incendia, de senectute, de otio invito, securitatem pangere». Habesne aliquid pro *Berufsberatung* (orientation professionnelle)? Probat tibi «initiatio professionalis»?

Quod superest, tribus abhinc septimanis cursualis fascis scita manu involutus e collegio Verbi Divini Romano meas in manus traditus est a tabelario. Aperui et —vix credo oculis— involumento replicato PALAESTRAE LATINAE collectio in conspectum venit. Ambas tibi laetus et beatus porrigo manus,

mi Avenari, ut pro tua benevolentia singulari grates agam. Beneficium autem acceptum suo tempore me spero posse solvere. Inpraesentiarum vero nescio, num magis me dicam beatum propter thesaurum benigne allatum an tuam in me praedicem humanitatem. Id unum valde doleo, quod fasciculi ceteri uti charta postalī edocuisti, non jam inveniri possunt.

Fac caveas ab autocinetis, ne mihi flebilis occidas ante tempus!

Vale et salve.

Lebach XIII kal. febr. MCMLII.

PAUCA DE BIROTA ET VIA FERREA

Re digaria absoluta ⁽¹⁾ sese offert in conspectum rotae motricis in birota modiolus, cuius partes praecipuae sunt tympanum liberum et frenum retrogradum (*piñón libre y freno de retroceso*). Praeterea insunt hae particulae: 1 *eje*: axis; 2 *corona dentada*: c. dentata; 3 *cojinete de bolas*: cubile sphaerularum; 4 *caja del piñón*: capsula modioli rotae liberae; 5 *mordaza del freno*: freni buccula; 6 *cono de freno*: conus freni; 7 *palanca del freno*: phalanga freni; 8 *pedal*: scansionarium; 9 *engrasador*: lubricatorium.

Rotae liberae vero functionem, Novum Lexicon Herderianum, Vol. I, col. 1215 adhibens, sic describo: Rota libera est molitio in rota motrice birotae hodiernae viribus parcens. Liberae autem rotae modiolus constat ex modioli capsula, axe coronaque dentata, quae cum modiolis ita copulata est, ut coniungi et disjungi possit, prouti res postulat. In birota porro agitanda cylindri aut coni per curvata spatia ad internam capsulam modioli rotae posterioris tam arte apprimuntur, ut capsulam secum abripiant. Pedum agitatione intercepta solvitur copulatio atque perstat modiolus se circumagere. Pedali autem cupula retro agendo efficitur frenatio; freni conus cum copulatione unguam aut coronam imitante sinistrorsum inversus lamellati freni discos frenatorios et quiescentes et se versantes ad invicem apprimunt aut interiores bucculas, quando freni involumentum excissatum est, in modioli parietem adigit.

Ultimo loco sibi postulant nomina Latina *maniobras*, *instalación*, *de maniobras*, *locomotora de maniobras*. Re diu multumque perpensa inclinatur animus, ut illa in via ferrata opera nomen «distributiones aut dispartitiones». «Machina vectrix dispartitur aut diribet», ad justum tractum aut curruum ferreorum agmen ordinandum. Divergit transviaria vectura. «Statio curribus diribendis, distribuendis, dispartendis, statio divergii». Sed, ut ingenue confitear, aliquid ambigui his inesse vocibus usque sentio. Fortasse lectoribus meliora suppetunt.

JOSEPHUS HOLZER, Rector Gymnasii

Lebachio.

(1) Cfr. fasc. 131, p. 134.

Nova et Vetera

II. De humani corporis sensibus

3. *Odoratus* seu olfactus est odorandi sensus vel facultas; itemque actus est odorandi, qui alia quoque voce odoratio dici solet. Ad rem Tullius: «Delectatio, voluptas suavitate auditus animum deleniens; et qualis est haec aurium, tales sunt et oculorum et tactionum et *odorationum* et saporum, quae sunt omnes unius generis ad perfundendum animum tanquam illiquefactae voluptates» (*Tusc. IV, 9, 20*).

Jam vero *odorare* est tanquam odore aliquid imbuere odorumve illud facere; *odorari* autem proprie est olfacere, odores percipere, ex odore aliquam rem deprehendere. Atque «nares, eo quod omnis odor ad supera fertur, recte sursum sunt» (Cic., *Nat. Deor.*, II, 56, 141).

Apparatus vel organum sensus odoratus est *nasus*. Quod quidem est prominens in facie hominis membrum, utrumque inter oculum, gemino foramine praeditum, unde spiritus vel etiam ore clauso ducitur et emittitur odoraque una rerum vis sentitur. Ceterum *nares* omnino illa sunt foramina nasi per quae odores spiritusque ducuntur.

Itaque nasus incipit ad *intercilium*, quod medium est inter cilia et supercilia spatium. Datus nobis a natura, cum respirationis tum olfactus gratia. Demittit se nasus duas inter genas discriminaturque in duo spiracula seu spiramina: nares. Etenim «nares, quae semper propter necessarias utilitates patent, contraiores habent introitus, ne quid in eas, quod noceat, possit pervadere, humoremque semper habent ad pulverem multaque alia depellenda non inutilem» (*Ib.*).

Per eas vero demans mucus vibrissarum ope detinetur, ne defluat ante emunctionem, quo se homines mucinnio aptius emungant. Orbiculus ille protuberans nasi *pirula* vocari potest; et pulpaе seu partes carnosae utrinque saepientes sunt tanquam ipsius alae. Cartilago autem discriminans nares *interfinium* dicitur; verum pars recta nasi est columna quae, si admodum in medio assurgit, nasum aquilinum facit.

Jam nunc tertius sensus est odoratus varios quidem multiplicesque odores ad internoscendos natus. Quae subtilissimae rerum sunt quasi exhalationes quae, perminando ad nares, animum vel grate afficiunt, ut sunt suave olentia, scilicet odorum suavitas qui afflantur e floribus; vel eundem modo et injucunde, ut grave olentia, afficiunt.

Itaque adusta caro exhalat nidorem et putida putorem; rancida rancorem, quale esse solet lardum aut arvina; morticina autem foetorem. Omnia mucida sitive corrupta putent et rancida aestimantur. In rerum natura existant olida, grave

olentia, subrancida, odora, suave olentia, fragrantia: abolent allium alia, alia rosam redolent. Vel cum Vergilio: «Redolentque thymo fragrantia mella». Ex quo est odor gravis, ingratus, injucundus, insuavis, malus. Qui quidem abolescit, defluit, evanescit, evaporat, exspirat. Unguenta, quod ait Plinius, ilico exspirant.

Si nunc scire vis; quo modo fiat olfactio, en tibi pauca. Exterior circa pirulam nasus est corneus vel potius cartilagineus; a medio vero incipit esse osseus. Quod quidem os variis est foraminibus cribri instar aut spongiae pertusum: quapropter physicorum sermone cribriforme nuncupari consuevit.

Ex his foraminibus duo sunt majora, quibus gemini facilius meatus ducantur. Horum alter ad intimum nasum pertingit; unde sicut per canalem excrementa cerebri ad nares deferuntur pituitaque percolatur; alter autem versus palatum tendit vocaturque idcirco processus mammillaris, quod os illud cribrarium non multum absimile est mammillae orarum. Quo adhaerentes carunculae, aërem cum attrahimus et transmittimus odorem, dilatantur; constringuntur vero, cum exspiramus. Itaque olfacimus et odoramur homines.

4. *Gustus* est strictiore vocis significatione sensus linguae, cujus ope saporem rerum sapidasve qualitates dignoscere possumus. Latiore autem sensu est gustus tanquam initium cenae vel gustatio. Translate vero gustus pro sapore quoque poni solet.

Vocabulum *gustatus* idem proprie est atque gustus; itemque ipse gustandi actus potiusve sapor. Itaque alius est sensus gustus seu gustatus. De quo Tullius: «Jam gustatus, qui sentire eorum, quibus vescimur, genera debet, habitat in ea parte oris, qua esculentis et potulentis iter natura patefecit» (*De Nat. Deor.* II, 56, 141). Pauloque inferius: «Gustatus praeclare saeptus est; ore enim continetur,

et ad usum apte et ad incolunitatis custodiam».

Jam vero *lingua*, gustatus sensus apparatus praecipuus, est pars humani corporis parvula in medio ore sita et voci conformandae dignoscendisque saporibus rerum natura destinata. Cui plane magna, sicut et aliis sensibus, vis rerum internoscendi. Unde optime Cicero: «Nariumque item et gustandi pariter et tangendi magna judicia sunt. Ad quos sensus capiendos et perfruendos plures etiam, quam vellem, artes repertae sunt. Perspicuum est enim, quo compositiones unguentorum, quo ciborum conditiones, quo corporum lenocinia processerint» (*Ib.*).

Homo examinat *sapores* lingua, sui penitus poroso ac nervoso membro corporis. Atque hujus palatique ope deprehendit mel esse dulce, fel amarum, acetum acidum, piper acre, labruscum acerbum, fructum maturum vel sapidum et immaturum vel austerum. Multa vero in natura rerum sunt linguae insipida, hoc est: corrupti, ingrati, infirmi fatuique saporis vel etiam insulsi.

Quaedam gustui sunt acidula, subacida; quaedam dulcicula, subdulcia. In quibusdam rebus pinguis sapor aut dulcitus datur. Mel, ait Tullius, suo proprio

genere saporis dulces esse sentitur. Sunt fici pingues et languide dulces palmae, juxta Plinium. Alias Columellae infirmi saporis vinum nec perenne est. Quaedam mustea; quaedam amara, amarulenta, fellea. Alia acescunt, amarescunt, exacescunt; alia dulcescunt, edulcantur; alia adstrictione linguam vellicant. Illudque Lucretii: In os salsi venit humor saepe saporis, cum mare versamur propter. Paucis: gustatus judicat dulce, amarum, lene, asperum.

5 *Tactus* denique active abstractarumque more rerum est ipse actus tangendi, quae dicitur etiam tactio; concreta vero, ut ajunt, significatione unus est ex quinque corporis humani sensibus. De quo perbel'e scripsit Tullius: «Tactus autem toto corpore aequabiliter fusus est, ut omnes ictus omnesque minimos et frigoris et caloris appulsus sentire possimus» (*De Nat. Deor.* II, 56, 141).

Spirituum animalium veluti sedes in cerebro est; unde illi, excurrente nervorum ope ad oculos, aures, nares, linguam totumque corpus, efficiunt ut quidquid nos contingit, quale sit, sensibili quodam modo cognoscere possimus. Caleatne aliqua res, an frigeat, comperies tangendo: tanquam uruntur manus frigore et mordentur algore. Utrum aliquid humidum, an siccum sit, prensando scies; durum an molle, comprimendo; asperum an leve, atrectando; grave an leve, attollendo; ubinam sit in tenebris, palpando.

Jam vero primarius sensus et longe in homine extentus est tactus, toto in corpore fusus, praesertim autem in nervis, carne, cute. Quo quidem sensu si afficimur blande voluptas erit; si moleste, dolor. Ad rem Latinus Orator: «Omne id quod gaudemus, voluptas est; ut omne, quo offendimus, dolor. Si blanditis presentationibus quis afficitur, erit illi titillatio; si minutulis compunctiunculis, pruritus».

Manus sunt hujus tactionis sensus apparatus praecipuus. De quibus Tullius Cicero: «Quam vero aptas quamque multarum artium ministras manus natura homini dedit! Digitorum enim contractio facilis facilisque porrectio propter molles commissuras et artus nullo in motu laborat. Itaque ad pingendum, ad fingendum, ad scalpendum, ad nervorum eliciendos sonos ac tiliarum apta manus est, admotione digitorum» (*Ib.*).

Sed haec haecenus. Non nulla dumtaxat de humani corporis sensibus, in tironum commodum, adhuc perstrinximus. Omnia quidem in eis mira mirandaque natura effecit. Neque immerito; nam homo, juxta philosophorum placita, verus est «microcosmus». Cujus plane caelum est animus; in quo sol ratio atque lumen voluntas. Hujus vero actiones et actus reliqua sidera: errantia videlicet, si a recta mentis semita commeant; fixa vero, si constantem servant et imperturbatum virtutum ordinem.

«Microcosmi» verum hujus mirabilis mundus inferior est corpus: in quo caro terra; in quo sanguis aqua; in quo spiritus vitalis aër; et bilis ignis; et cor aurum; et cerebrum argentum; et sensus gemmae; meteora vero affectiones; fulmina vero ira; tristitia vero pluvia.

VOCABULARIUM

Acidus, mordaz (*lingua acida*)
acutus, fino (*nares acutae*)
aduncus, aguileño (*nasus aduncus*)
apertio oris, acción de abrirse la boca
asper, a, um, encallecido (*manus asperae*)
buccae, arum, carrillos
collisus, aplastado (*nasus collisus*)
corrugare nares, fruncir las narices
dulcescere, empezar a endulzarse
dulciarius, confitero
dulciola, orum, pastelillos
dulcitudō, dulzura
gravis, penetrante (*odor gravis*)
gustatorium, principio, primer plato
gustus vini, un sorbo de vino
bebes, etis, poco expedito (*lingua bebes*)
imbres narium, fosas nasales
infirmus, de poca fuerza (*sapor infirmus*)
interfunium narium, caballete de la nariz
jucundus, agradable (*sapor jucundus*)
labra movere, cuñichear
labris (in) primoribus, en la punta de la lengua
labrum, labio
lingo, lamer

linguae solutio, soltura de la lengua
mucinnium, pañuelo
nares, ium, ventanas de la nariz
nasutus, narigón, narigudo
nidor, olor de lo que se quema
odoramentum, perfume
odorarius, perfumista
odoratio, acción de oler
odoratus, fragante (*flores odorati*)
odores incendere, quemar perfumes
olfacere sagacissime, tener el olfato muy fino
olfactorium, frasco de esencias
os, oris, boca
pinguis, áspero (*sapor pinguis*)
salsus, salado (*sapor salsus*)
sapor, sabor
silo, chato, romo
sternutamentum, estornudo
tactilis, palpable
tactio, tocamiento
tacto, tocar con frecuencia
torvus, áspero (*vox torva*)
vibrissae, arum, pelos de la nariz

LEDEPHONSUS GONZÁLEZ, C. M. F.

Bibliographia

PAUL ARBISCHER. — *Estudios de Toponimia y Lexicografía Románica*. Publicaciones de la Escuela de Filología de Barcelona, 1948.

Maximi quidem momenti sunt in scientia et philologia Romantica hae quinque Domini Paul Aebischer elucubrationes de etymologia vocabulorum «español», «catalán» et «Cataluña», «vignoble»; de historia vocis «maritimus» in linguis Romanicis; denique de nominibus «manzana», «manzano», «manzana» in linguis Romanicis, juxta vero adhuc cognita Latina aevi medii documenta.

Quaestio nempe de nominibus fructus «manzana» directe ab egregio scriptore conectitur hac in monographia cum

historia linguarum atque pristinarum aetatum: *pomum*, *malum*, *abella*. Ejusdemque autem sententia, admodum hodie ignari sumus cum de cultu tum de commercio pomorum in antiquitate illa Graecolatina, de qua tot ad nos thesauri convenerunt et notitiae. Igitur facile, quod ipse vides, de unis nominibus quaestiones in de rebus converti possunt: a voce scilicet ad rem valeat fere illatio.

Valde hoc commendandum opellum ex sermonis perspicuitate atque stilli nitore. Ceterum scriptoris nomen jam notissimum est in Litterarum Romanicarum provincia, quarum quidem auctor est fundatissimus.

I. GONZÁLEZ, C. M. F.

FERNANDEZ GALIANO, M. — *Herodoto, nueva versión directa*. Barcelona, 1951, 231 pp. (Clásicos Labor)

Grato quidem animo opus accipiendum est Doctoris Fernández Galliano, quo selecta Herodoti Historiarum fragmenta hispanica lingua donantur. Breviter de vita auctoris agitur, ejusque operis litterarium atque historicum monumentum illustratur; versio deinde fragmentorum profertur, cui denique caput additur de Herodoti influxu in posteros, in quo brevis sed accurata de versionibus, diversis linguis exaratis, notitia traditur.

Notatu digniora videntur, quae auctor edisserit de Hispanis versionibus, sive ex toto sive partim tantum, cum directe tum indirecte, olim confectis.

Optima dicenda est anthologia narrationum, quas Herodotus e populorum traditione mutuatus est, quos longo itinere inviserat. Praesertim quae de Aegyptiorum moribus et factis ille historiae parens tradidit, stilo praestantifacundo, alacri, vario.

Historiarum genus historicum ad genus pertinet λόγων sive traditionum viva populorum narratione ortarum, quibus tamen critica recentiorum investigatio, fulciri potest ad veram illius aevi historicam condicionem rite cognoscendam.

Versio Hispanica diligenti cura et sollertia polita est, qua lector manu ducitur ad primigenii textus lectionem.

PAULINUS M. BELLET, O. S. B.

D. TRAVERSI. — *Shakespeare*, Traducciones por C. Vázquez de Castro. Barcelona, (Clásicos Labor, XIV) 1951, 8.º 276 pp., 1 lámina.

Quibusdam breviter praemissis de vita illius magni poetae Anglici, deque ejus dicendi facultate, auctor nonnulla attingit de theatri condicionibus ejus temporis. Dein selectiora nobis praebet ex dramatum collectione shakeriana, nova interpretatione Hispana comitata et commentariis instructa. Quae qui-

dem hoc ordine patent: «La obra juvenil de Shakespeare (*Enrique IV, Enrique V*). Las comedias problemáticas (*Troilo y Cresida, Medida por medida, Hamlet*). Las grandes tragedias (*Otelo, Macbeth, El rey Lear, Antonio y Cleopatra*). Las comedias finales (*El cuento de invierno, La tempestad*). Los poemas de Shakespeare (*Los sonetos*)».

Tandem agitur de influxu Gulielmi Shakespeare in posteros.

Ad locos quod attinet qui in hoc volumine continentur, affirmare non audeo utrum selectiores omnium sint necne. Difficile enim dictu est. Omnia siquidem quae Anglicus ille poeta — classicae quidem antiquitatis studiosissimus — composuit, usquequaque pulcherrima sunt, et omnia ingenio ejus adeo referta, ut quamvis alia aliis maturiora, fere nunquam alia minus aliis miranda.

SEVERIANUS

LUIS FLÓREZ. — *La pronunciación del Español en Bogotá*. Publicaciones del Instituto Caro y Cuervo, VIII. Bogotá, 1951.

Litterarium Institutum Bogotatum «Caro y Cuervo» in vulgus novum, idque praestantissimum volumen, qua consuevit et concinnitate et doctrina, edidit; quod est octavum propriae Bibliothecae volumen, cui quidem titulus: «La pronunciación del Español en Bogotá». Adscribendum vero opus hoc praeclaro Dri Aloisio Flórez, Sectionis Dialectologiae ejusdem litterarii Instituti Praesidi.

Post accommodam certe praefationem (pp. 7-11) ab egregio et pulcre noto philologo Thoma Navarro exaratam, brevis sed conquisita libri hujus introductio (pp. 13-17) consequitur. Ibi Dr. Flórez cum institutum tum methodum sui operis legentibus commonstrare intendit.

Quinque admodum variae longitudine partes quasi corpus constituunt hujus sententiarum densi confertique operis.

I *Vocalismo* (pp. 33-136) II *Consonantis* mo (pp. 139-268). III *Fenómenos especiales* (pp. 271-301). IV *Acento* (pp. 305-321). V *Conclusiones* (pp. 325-331).

Libenter equidem «Palaestrae» nostrae lectoribus magis amplam notitiam conderemus de evolutione atque arte hujus capitalis libri litteraturae Columbianae: quod esset forsitan a recensio- nibus absonum in hac Commentarii pagella bibliographica. In Commentario autem «Virtud y Letras», año XI, núm. 42, in re publica Columbiana edito a Missionariis Claretianis (Manizales, Caldas) dissertationem ampliorem de eodem libro, cujus facile lectores tenorem cernant, fecimus.

Sed haec hactenus. Nostra ex imo corde gratulatio Bogotensi illi Instituto, cujus est semperque erit magnificare duo maxima litterarum Columbianarum lumina: «Caro y Cuervo» Atque nostra praesertim gratulatio Dri. Flórez, de cujus gnaritate in litterarum humanorum provincia cum novas tum fecundas lucubrationes sperare meliusque ominari possumus.

EDUARDO VALENTÍ — *T. Lucretio Caro: De la Naturaleza*, libro primero. Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Barcelona 1948.

Excepta editio illa Domini Joachim Balcells (textus et traductio Catalaunica, Barcelona, Fundació Bernat Metge, 1.ª ed. 1923, 2.ª ed. 1932), nullus adhuc alius Lucretii textus in Hispania editus est. Commodum igitur et amplum nostratibus alumnis ab scriptore hunc edente librum, adminiculum laboris in philologia classica praebebitur.

Accurata eaque erudita introductio, quae plus quam 100 pagellas capit, lectori uno tenore offert, maxima in universum subtilitate atque aequilibrio, hodiernum scientiae et cognitionis momentum de vita, doctrina, opere Lucretii.

Pagellae studio theologiae Epicureo-

rum dicatae (pp. 65-70), maximo opere argutis sententiis in hac difficili quaestione abundant. Quod vero attinet ad linguam, stilum artemque metricam, quibusdam forte angustiis sermonem laborare diceret, ex eo nempe quod scriptor rem minutatim nimis amplecti voluit, valde tamen in utrobique discussam De doctrina Lucretii deque pondere intellectuali «carminis» acriter disputare D. Valentí, quibusdam forte videatur

In textu vero desiderares apparatus criticum, cum tot exstent «variationes» hujus operis. En tibi denique totius operis index. Introductio (pp. 11-114) I Homo: Tempora biographica, poeta ejusque tempus, poeta ejusque opus. II Doctrina: Atomistica, Epicurus, physica, psychologia, ethica, theologia. III Opus: Compositio, fontes, lingua, metrica, textus. Consequitur elenchus praecipuorum siglorum operum in libro adhibitorum (pp. 115-117), Exstat tum praefatio in librum primum (pp. 121-129). Denique textus cum commentario (pp. 133-293). Maxime commendamus opus hoc lectoribus nostrae «Palaestrae».

I. GONZÁLEZ, C. M. F.

RAFAEL SEMPÈRE, S. J. — *Selecta Latina*, 7.ª edición. E. Subirana, S. A. Barcelona 1951.

Quam benevole sit hoc opus Rdi. P. Sempere S. J. a magistris et alumnis acceptum septima editione plane comprobatur. Quod opus breviter complectitur tum octo illas Caesaris per Gallorum fines expeditiones, tum non nulla Ciceronis, Ovidii, Catullique excerpta. Methodus et ratio quam adhibuit auctor, maximam consequitur laudem, praesertim cum paedagogicas regulas et complurimum professorum desideria secutus, primum sine adminiculis textum protulerit, deinde luculentum notulis perutilibus refertum confecerit commentarium.

M. MOLINA, C. M. F.

Compositiones Vertendae

CICERON (VIII)

El período (108) tuvo en él una amplitud y sonoridad (109) cual no se encuentra en ninguno otro; y tenía en esto tanto cuidado (110) que le fué achacado a defecto el que (111) anduviese en busca (112) de cadencias sonoras (113). Pero él no (114) usó, como sus vanos imitadores, períodos demasiado sonoros (115) para ocultar (116) la pobreza de ideas (117), sino que (118) expresa con amplitud y sonoridad (119) profundos y robustos pensamientos, sentimientos nobles y levantados (120). Y estaba convencido (121) que podía de aquel modo más fácilmente deleitar y conmover a un pueblo que (122) en el teatro (123) protestaba a grandes voces (124) si se cometía el más pequeño desliz (125) en los versos (126) o en la música (127) o en la pronunciación (128) y caía en la cuenta, si faltaba el ritmo (129) a la prosa (130).

NOTAS: (108) *Comprehensio et ambitus verborum.* (109) *Esse apud illum maxime grandis ac numerosus.* (110) *Adeo diligenter perficere.* (111) *Vitio alicui dare, quod.* (112) *Consectari.* (113) *Clausulae ac sonum exquisitae; clausulae numerose cadentes.* (114) *Neque.* (115) *Arguti et circumscripti verborum ambitus.* (116) *Tegere; tegere ac velare.* (117) *Ignorantia rerum.* (118) *Et.* (119) *Exprimere verbis*

plenis ac sonantibus. (120) *Graves atque acres sententiae, magnifice et generose quodam modo.* (121) *Crede.* (122) *Ea multitudo, quae [con subjunt.]* (123) *In theatris.* (124) *Veementer reclamare.* (125) *Si paulum modo offensum esset.* (126) *Versus.* (127) *Numeri ac modi.* (128) *Appellatio litterarum; appellandae litterae.* (129) *Abesse numerus.* (130) *Oratio; soluta oratio.*

DIGNIDAD DE UN ROMANO

Hay un valor moral admirable (1) en los dichos (2) al igual que (3) en los hechos de P. Rutilio. Como rechazase (4) una injusta petición de cierto amigo y éste le hubiese dicho con incalificable despecho (5): «¿Qué (6) necesidad tengo de tu amistad si no haces lo que [tú] ruego?» —contestóle (7): «¿Y (8) qué [necesidad tengo] yo de la tuya, si en atención a ti (9) corro riesgo de no portarme honradamente? (10). En armonía con estas palabras (11) estuvieron sus obras, porque habiéndosele enjuiciado (12) más bien por cuestión de clases sociales (13) que por alguna culpa suya, ni se vistió un traje viejo (14), ni depuso las insignias de senador, ni dijo nada que desdijera del esplendor de sus pasados tiempos (15), e hizo que el proceso (16) fuese no obstáculo sino prueba (17) de su dignidad moral (18). Y lo que es más (19), aun cuando el triunfo de Sila le facilitara volver a la patria (20) quedóse en el destierro, para no conculcar en nada las leyes (21).

NOTAS: (1) *Admirabile robur inesse.* (2) *Verba.* (3) *Aeque ac* (4) *Desistere.* (5) *Per summam indignationem.* (6) *Refuércese con un ergo.* (7) *Inquit, intercalado en la frase siguiente.* (8) *Rectifíquese la frase reforzándola con immo.* (9) *Propter te.* (10) *Por perifrástica: aliquid inhoneste facere.* (11) *Huic voci consentaneus.*

(12) *Reum facere.* (13) *Ordinum dissensione.* (14) *Obsoleta vestis* (15) *Nec dicere quidquam splendore praeteritorum annorum humilium.* (16) *Periculum.* (17) *Experimentum.* (18) *Gravitas.* (19) *Atque etiam.* (20) *Reditum in patriam praestare.* (21) *Ne quid adversus leges faceret.*

Ordinarii ac Superiorum licentia

Typographia — F. Camps Calmet. — Teleph. 54. — Tarraçae in Ilerda Prov.